

voleia els vespres pel cap dels arbres vora el riu Fluvià (Ventalló i un poble veí, 1957 = fr. *banneton?*).

En castellà *escaravaio* (grafia equivoca) ja apareix en un ms. biblíc del S. XIII, *escaravaio* en els gloss. aragonesos de c. 1400, *escaravaio* en Nebrija i en un text andalús del S. XV, *escaravaco* grafia dubtosa (per *-t-?*, per *-i-?*) en un llibre d'històries del mateix temps, i judeoespanyol *escarabato* (Wagner, *RFE* xxxiv, s. v.).

L'it. *scarafaggio*, forma bastant general en la llengua i els dialectes (mutatis mutandis) des del S. XIV, el sobreselva *scarvatg* (cf. *matg* 'maig') i l'oc. ant. (avui marsellès i rodanès)³ *escaravai* (en altres textos *escaravach*) coincideixen a postular una base llatina *SCARAFIUS, que M-Lübke (*REW*, 7658), seguint l'exemple d'Ascoli, va suposar variant itàlica del romà SCARABAEUS; i en castellà mateix deu ser el leon. *escarabay* (MzPi., *Dial. Lecn.*, § 12.1) la forma originària (veritat que en lleonès *-y-* pot correspondre a *-j-* de Castella, i les formes aragoneses són també equívocues), que no és estrany fos canviada en *-ajo* pel fet que el sufix *-ACULUM* > *-ajo* és molt més corrent (ultracorreccions mossàrabs, aragoneses i lleoneses havien de donar-li encara la balançada).

De més a més hi ha en les glosses arcaïques medievals certes formes que corroboren la suposada per Ascoli i M-Lübke: *scarfagi*us en un glossari llatí-alemany (conservat en un ms. del S. X), *CGL* III, 576.10, *scarabaius* en un altre glossari adduït per Forcellini, *sarabeius* (errada per *scarabeius*) en *CGL* VII, s. v. (amb cita de *CGL* II, 338.25, que és el pseudo-Cirillus conservat en un còdex del S. VII).

Si hi ha hagut resistència per part de molts a admetre la teoria ascoliana és a causa de la teoria que suposava *scarabaeus* manlleu del grec, amb formes en aquesta llengua. Però això era infundat i ja vaig referir-ho en *VRom.* XIII, 1954, 367ss (traduït en *TopHesp.* I, 393).

Escrivia allí: «*Scarabaeus* vendria del gr. *σκαράβειος*, en lo qual están de acuerdo Ernout, Walde y, al parecer, todo el mundo, aunque algunos escriben *σκαράβαιος*. Extrañamos entonces hallar en romance la variante *SCARAFIUS ---; Ernout-M. trata de apartar la dificultad admitiendo una contaminación de *crabro* 'abejorro', palabra que designa un animal muy diferente, pero que presenta una variante *scarafone* en dialectos italianos de substrato osco-umbró. Pero no es evidente que esta *f* se explique mejor en CRABRO que en SCARABAEUS, puesto que la *-b-* de aquél no procede de BH, sino de una *s*. Y sobre todo, esta pretendida palabra griega no se encuentra en los autores griegos (como ya objetó Forcellini) y ni siquiera figura en los diccionarios de esta lengua: sólo Plinio ha afirmado que *scarabaeus* viene de tal palabra griega, y en esto le han seguido autores latinos posteriores, y también los filólogos modernos; lo cual es más sorprendente, pues es sabido que los antiguos no eran exigentes en materia de etimologías griegas, y que Plinio cometió en esto bastantes confusiones todavía más graves.

»'Escarabajo' se dice en lengua griega *σκαράβος*, y aunque se ha citado a veces una variante *σκάραβος*, es forma tardía, rara y mal documentada: se debe sin duda a una confusión (de glosadores o copistas) con la palabra latina. *Scarabaeus* y *σκαράβος* son seguramente palabras emparentadas entre sí (no préstamos una de otra),⁴ cuya procedencia indoeuropea es por otra parte dudosa: la palabra griega pasa por estar tomada del macedonio, con *β* procedente de *-BH-*; luego *SCARAFIUS es con certeza una variante itálica de *scarabaeus*, y seguramente fue *scarafone* el que sufrió la influencia de *SCARAFIUS más bien que al revés, entre otras razones por ser aquél un bicho más frecuente que el abejorro en los lugares habitados.

En conclusió, doncs, no hi ha cap objecció de valor a l'explicació de les formes romàniques, i de llur ètimon *SCARAFIUS, com a provinent d'una variant, umbró-sabèlica o llatina dialectal, del romà *scarabaeus*. Resten només detalls referents a la terminació, que en algunes formes romàniques ha estat subjecta, no sols a induccions de tipus fonètic, sinó també a «canvis de sufix» com el del castellà. El port. *escaravêlho* és incert que vingui de la forma clàssica *-AEUS*: abans havia estat *escaraveo* (així en Monte Carmelo, 1767, *Gröbers Grundriss* I, § 8), i si rememorem que el portuguès vacilla entre *-eio*, *-eia*, i *-eo*, *-ea*, tindrem dret a insinuar que ací també es vagi partir d'una forma semblant a la dialectal estudiada en *-IOS*.

Quant a la *-t* del nostre *escaravat* (forma també coexistent amb les citades en occità), ja indico l'explicació en el resum inicial; el fet és que la base *escaravaig* que he postulat existeix, almenys en pl., a Calceit, si bé modificada analògicament com a *escarabatxos* (*AlcM*). *ESCARBOTAR* és mot ben conegut, i amb variant antiga *escarbar* [StVicentF], per a la qual veg. infra i *DCEC* (*ESCARBAR*). I hi ha encara *escarabatar*, que a Eivissa vol dir gratar, fregar amb les ungles (*AlcM*) o bé designa «un joc gimnàstic» (*DAG.*) i mall. *escarabatat* és 'irritat', 'malhumorat'.⁵ La influència d'aquest verb *escarbar*, *-atar* fou al mateix temps la causant de la *b* de la forma recent i minoritària *escarabat* en lloc d'*escaravat*, únic resultat justificable com a continuació d'una *-B-* o *-F-* intervocàliques.

DERIV.: *Escarabata*. *Escarabatada*. *Escarabatejar*. *Escarabater*; *-arabatera*. *Escarabató*. *Escarabatol*. *Escarabatam*, *-abatam* (veg. supra). *Escarobita*. I el cultisme *escarabeids*.

¹ «Moltes formigues porten a un *escarbat*», p. 71.—

² «La *v* se confon amb la *b* en *roba d'arrova*, en *escarbat de escravat*», p. xxii.—³ És la forma de Mistral en la seva obra poètica: «un vòu d'*escaravai* ié camino davant» (trad. «*escarbots*»), *Mireio* VI, 363.—⁴ En el mateix article donava un bon nombre de pseudo-etimologies gregues de mots llatins, tan poc fundades com aquesta (*grillus*, *limax*, etc.); feia notar que aquest capítol hellènic de l'etimologia llatina havia quedat d'allò més endarrerit, d'ençà que no hi treballava ningú des de mitjan S. XIX i els últims treballs (de c. 1880) havien estat fets per filòlegs molt mediocres sense coneixe-